

Nationalmuseets
Naturvidenskabelige Undersøgelser

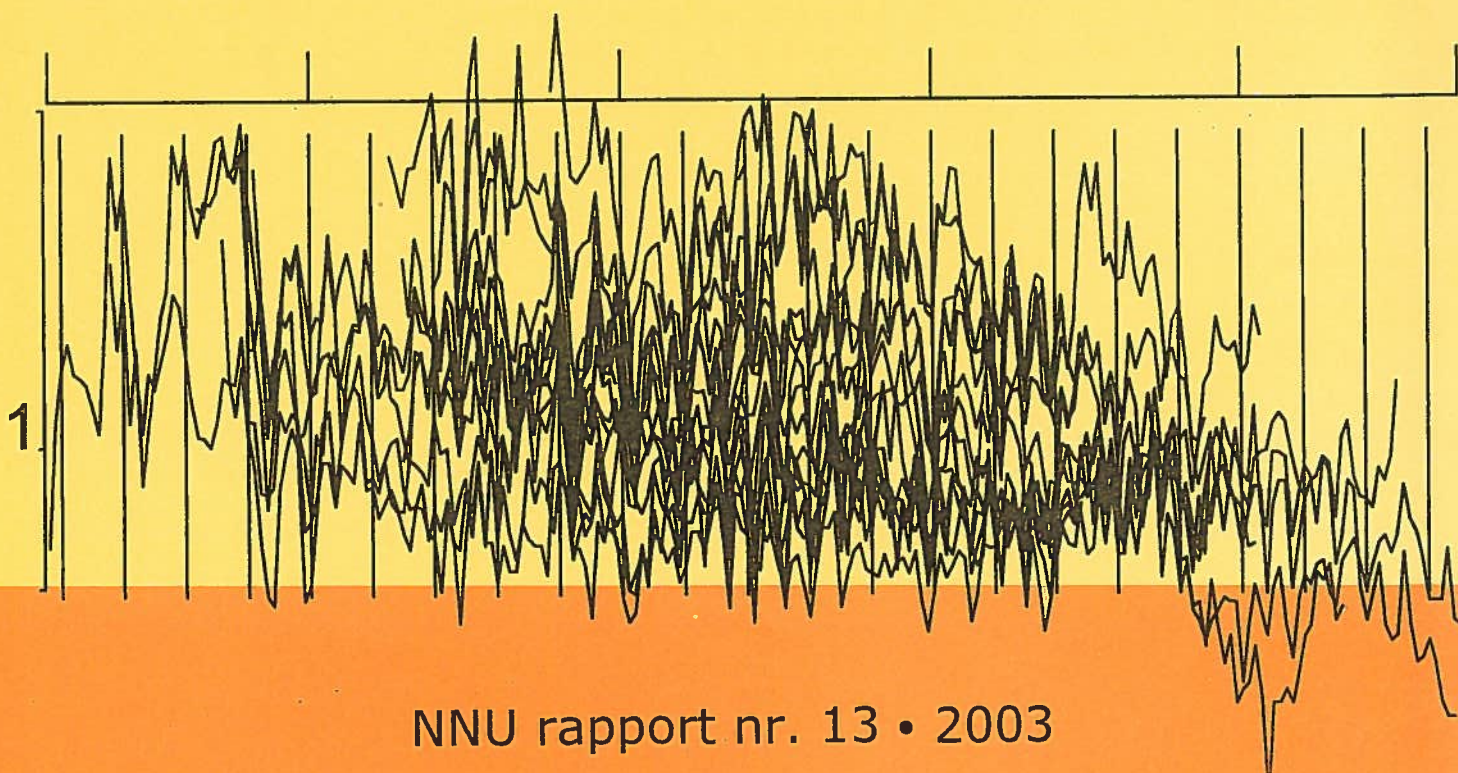
Dendrokronologisk
undersøgelse af prøver
udtaget af bygningstømmer
fra gård i Lundager på Fyn
(nu på Frilandsmuseet)

af

Johnny Bastiansen og Niels Bonde

AD 1558

AD 1785

NNU rapport nr. 13 • 2003

Lundager, Fyn

08.02.06 Gamtofte
 Nationalmuseets Naturvidenskabelige Undersøgelser samt
 Nationalmuseet, Frilandsmuseet ved Niels Erik Jensen.
 Undersøgelsen er udført af Johnny Bastiansen og Niels Bonde.
 NNU j.nr A 8364

Gård fra Lundager (nu på Frilandsmuseet/Nationalmuseet)

Bindingsværk

Lundagergården er en firlænget bindingsværksgård fra landsbyen Lundager på Vestfyn.

Gården optræder i de skriftlige kilder i begyndelsen af det 18. århundrede, hvor den første kendte fæster på gården - Hans Christensen - nævnes. Han menes at have fået gården i fæste i 1725 eller 1726. Dette kan dog ikke afgøres med sikkerhed, da tidsrummet fra 30. marts 1720 til 8. august 1729 er ubeskrevet i fæsteprotokollen for Brahesborg¹. Et matrikelkort udfærdiget i forbindelse med udskiftningen af Lundager by i 1793, kopieret i 1805, viser Lundagergården som en firlænget gård med sammenbyggede hjørner og med korshus, dvs. stort set den samme anlægsform, som vi ser på museet i dag².

Bygningerne blev erhvervet af Frilandsmuseet i 1924 og genopført på museet, hvor de stod færdige i 1934.

Gården er opført som tre sulelænger, dvs. længer med en række centrale stolper eller søjler som bærer størstedelen af tagets vægt, samt én længe med almindeligt spærttag.

Prøverne til undersøgelsen er afgrænset til gårdens længer med sulekonstruktion, dvs. to udlænger, samt prøver fra det nuværende stuehus' fire suler. Udlængen (syd) med spærttag blev ikke undersøgt.

Der blev totalt udtaget 44 prøver alle *Quercus sp*, eg fra i alt 38 stk. tømmer, se tegning bagerst. Alle prøver er udtaget som boreprøver. 38 af disse prøver blev undersøgt. Seks prøver blev kasseret. De undersøgte prøver fordeler sig med henholdsvis 4 prøver fra boligen (stuehus), 17 prøver fra portlængen, herefter betegnet vestlængen og 17 prøver fra sulelængen som støder til stuehuset, herefter betegnet nordlængen. 32 prøver fra 28 stk tømmer er dateret.

¹ Anon, Odense 1964, Brahesborg skifteprotokol 1723-1762

² Michelsen P, København 1980, Den fynske sulegård Lundagergården på Frilandsmuseet, Nationalmuseet, s 20 af 39.

Vestlængen

Dendrokronologiske undersøgelser

I alt er der udtaget 19 prøver, heraf er 2 kasseret; de indeholder for få årringe til en undersøgelse. 15 prøver er dateret.

Den dendrokronologiske undersøgelse viser, at årringskurverne fra fire prøver passer parvis så godt sammen, at de sandsynligvis stammer fra samme træer. Årringskurverne fra disse fire prøver er derfor regnet sammen til to trækurver.

Prøverne 40901019 og 40901049 er sammenregnet til 4090t101

Prøverne 40901109 og 40901139 er sammenregnet til 4090t102

På grundlag af den dendrokronologiske analyse er det muligt at dele de femten daterede prøver i mindst tre "grupper", se diagram.

1) består af to prøver (40901089 og 40901119), som stammer fra træer, der er fældet 1710-20 (markeret med gul i dateringsdiagram).

2) består af seks prøver (40901029, 40901039, 40901059, 40901069, 40901079 og 40901099), som stammer fra træer, der er fældet 1760-65 (markeret med grøn i dateringsdiagram). Fem af prøverne har rest af splintved bevaret.

3) består af syv prøver (40901019, 40901049, 40901109, 40901129, 40901139, 40901209 og 40901219), som stammer fra træer, der er fældet ca. 1785 (markeret med rød i dateringsdiagram). Samtlige prøver har rest af splintved bevaret.

Årringskurverne fra 13 af de daterede prøver i vestlængen krydsdaterer, og er sammenregnet til en middelkurve 40901m11 på 228 år. Den dækker perioden 1558 - 1785. Se tabel 1 og 2.

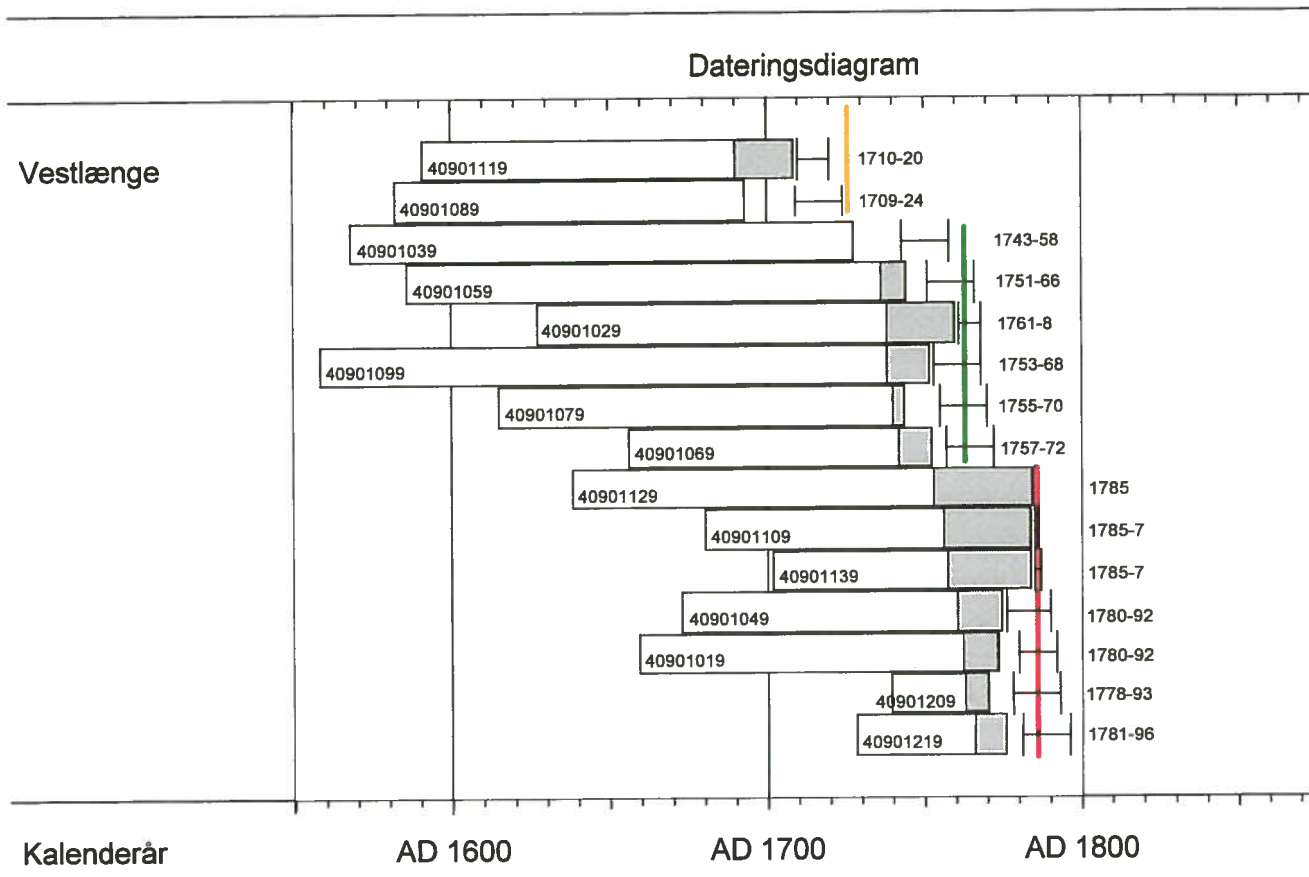
Bygningshistoriske oplysninger

I brandtaksationerne fra 1827 og 1841 beskrives længen som bestående af henholdsvis 18 og 21 fag^{3, 4}. I følge taksationerne er længen med andre ord blevet tre fag større i 1841. På museet i Sorgenfri i dag fremstår længen imidlertid med 18 fag samsvarende med taksationen fra 1827. Denne divergens kan muligvis skyldes at man har betragtet og beskrevet facaden og ikke længen i 1841. Fra udvendig side ser man

3 Anon, Odense 1964, Brandtaxationsprotokol for Båg herred 1824-1830.

4 Anon, Odense 1964, Brandtaxationsprotokol for Båg herred 1840-1844.

ikke overgangen til sydlængen. Fra porten og til hushjørnet længst syd udgør facaden således 21 fag, men de sidste tre fag hører i virkeligheden med til sydlængen (gavl).

Tolkning

De to fældningsfaser, som er fremkommet gennem de dendrokronologiske undersøgelser, kan repræsentere forskellige anlægsfaser, hhv. 1760-65 (grøn) og 1785 (rød). Sammenholdes prøvematerialets placering i bygningen med bygningshistoriske informationer er det mest sandsynlig, at den sidste fase, ca. 1785, repræsenterer dateringen for opførelsen af vestlængen, som den fremstod i 1924, da museet erhvervede gården.

Materialet fra 1760-65 stammer sandsynligvis fra genanvendt tømmer fra en anden bygning.

Vedrørende tømmerstykket, som stammer fra et træ fældet 1710-20 (gul), se senere under sammenfatning.

Nordlængen

Dendrokronologiske undersøgelser

I alt er der udtaget 20 prøver, heraf er 3 kasseret; de indeholder for få årringe til en undersøgelse.

En del af prøverne er udtaget parvis fra det samme tømmer. Dette gælder for ni prøver og årringskurverne for disse prøver er derfor regnet sammen til fire kurver.

Prøverne 40902209 og 40902219 er sammenregnet til 4090t201

Prøverne 40902249 og 40902259 er sammenregnet til 4090t202

Prøverne 40902022, 40902039 og 40902049 er sammenregnet til 4090t203

Prøverne 40902021 og 40902239 er sammenregnet til 4090t204

På grundlag af den dendrokronologiske undersøgelse kan materialet deles i mindst fire "grupper", se diagram.

1) den første "gruppe" består kun af én prøve, 4090t203, som stammer fra et træ, der er fældet indenfor tidsrummet 1529-44.

2) Prøverne der placeres i anden gruppe stammer fra træer, som blev fældet omkring 1695-1700. Denne fældningsfase (markeret med blå i dateringsdiagram) er repræsenteret ved fire prøver: (4090t201, 40902089, 40902279 og 40902289), hvoraf tre har rest af splintved bevaret.

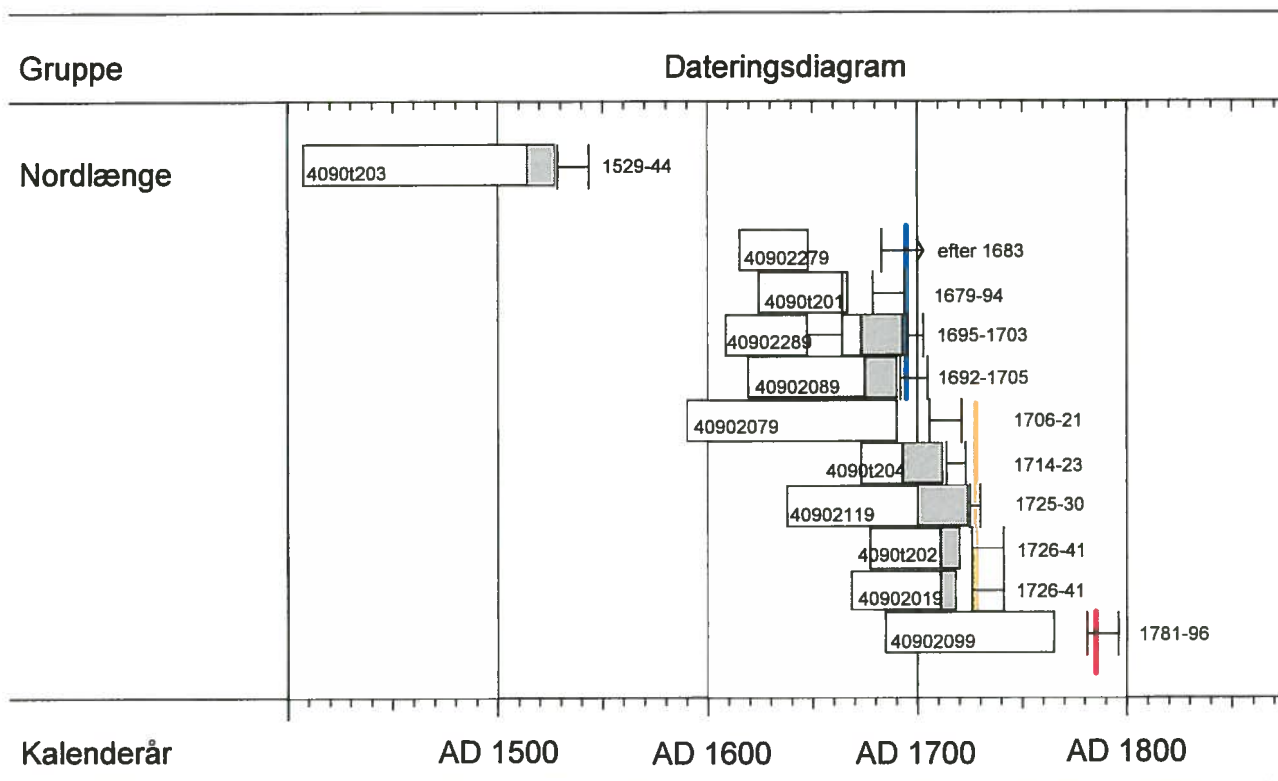
3) Den tredje gruppe stammer fra træer, som blev fældet omkring 1725-1730. Denne fældningsfase (markeret med gul i dateringsdiagram) er repræsenteret ved fem prøver: 4090t202, 4090t204, 40902019, 40902079 og 40902119, hvoraf fire har rest af splintved bevaret.

4) Endelig udgør en enkelt prøve -40902099 - den fjerde "gruppe". Det kan beregnes, at træet, hvorfra prøven stammer, er fældet 1781-96 (markeret med rød i dateringsdiagram).

Bygningshistoriske oplysninger

Denne længe fremstår, som om den er udvidet og påbygget mindst en gang. Fra gårdens yderside kan man se, at længen er gjort lidt bredere i de to rum længst mod vest. Betragter man bindingsværket fra indvendig side i første rum til venstre, når man kommer ind fra gadeport, ser man også, at der er lavet ændringer i længen. Det er ikke muligt at konstatere ændringer ud fra matrikelkortet fra 1805, men af brandtaksationen fra 1827 fremgår det, at længen havde 15 fag indvendig og 22 udvendig. Ved næste taksation i 1841 står den

beskrevet med 20 fag. Som gården fremstår i dag har den 17 fag indvendig. Det vil sige, at bygningen er forlænget ved portrummet.

Tolkning

De to fældningsfaser (markeret med blå og gul i dateringsdiagrammet) kan repræsentere to anlægsfaser. Det er dog værd at lægge mærke til, at den "første fase" (blå) er sammenfaldende med dateringen af stuehusets suler. Bemærk således, at sulen i længens vestrøm også stammer fra et træ, der er fældet 1695-1700. Der er derfor muligt, at denne første fase i nordlængen består af genanvendt tømmer fra en nedreven gård i Tommerup (se senere).

Baseret på hvordan prøvematerialet fordeles sig i længen og sammenholdt med de bygningshistoriske informationer er det mest sandsynligt, at den sidste fase (gul), omkring 1725-1730, repræsenterer længens opførelsestidspunkt.

Af brandtaksationerne fremgår det, at længen omkring 1841 er forlænget mod vest.

Den er også udvidet (gjort bredere) mod nord i to af rummene, og der foreligger én prøve herfra. Resultatet viser, at træet, som denne prøve stammer fra, er fældet indenfor perioden 1781-96. Dette er stort set sammenfaldende med vestlængens opførelse.

Bolig (stuehus)

Dendrokronologiske undersøgelser

I alt er der udtaget fem prøver, heraf er en kasseret; den indeholdt for få årringe til en undersøgelse.

To prøver (40903019, 40903029) er dateret. De stammer begge fra træer, som er fældet omkring 1695. Begge prøver har rest af splint bevaret.

Bygningshistoriske oplysninger

Brandtaksationerne viser ingen ændringer for denne længe og matrikelkortet fra 1793/1805 viser gårdsanlægget med fire længer og korshus på stuelængen. For dennes vedkommende ved man dog, at dets tagkonstruktion var stærkt ombygget, da museet erhvervede gården i 1924.

Det oprindelige sulehus var ombygget til spærtag. Museet valgte ved genopførelsen at tilbageføre spærtaget til åstag og supplere/omforme den bærende konstruktion⁵. Fra februar 1924 foreligger en omfattende beskrivelse af Lundagergården af H. Zangenberg ved Nationalmuseet. Om gårdens sulelænger skriver han, at vest- og nordlængen er sulebygget, og at østlængen (stuelængen) ligeledes har haft suler, men er ændret, så den har almindelig spærtag med hanebånd. Der stod dog en hel sule i stuelængens nordligste tværskillerum og den underste halvdel af en sule i skillerummet mellem køkken og bryggers⁶.

I forbindelse med genopførelsen af gården på Frilandsmuseet blev Lundagergårdens oprindelige tømmer suppleret/udskiftet med tømmer erhvervet hos gårdejerens fætter, R. Skræp, som havde en sulegård i Tommerup. Dette fremgår af korrespondance, som er opbevaret i museets arkiver. På et af disse breve noterer en af museets medarbejdere blandt andet, at de ønsker fire suler og fire åse med tilhørende ranker⁷.

Den 31. marts 1926 bliver der sendt tømmer fra Tommerup, og det fremgår af korrespondancen⁸, at der bliver sendt tømmer, spænder og remme.

5 Michelsen P, København 1980, Den fynske sulegård Lundagergården på Frilandsmuseet, Nationalmuseet, s 15 af 39.

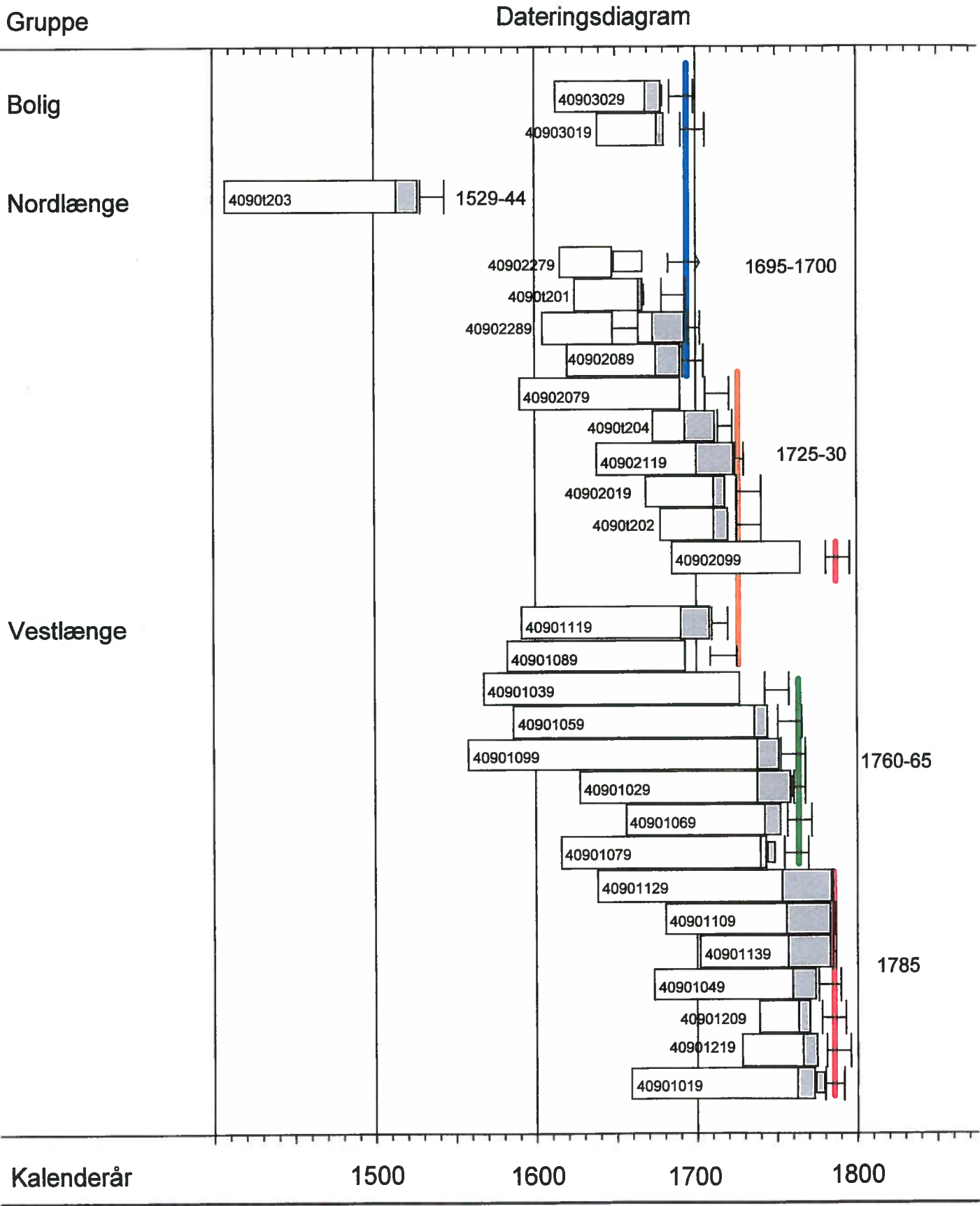
6 Zangenberg H, Lundager 1924, Beskrivelse af Lundagergården før den blev erhvervet, Nationalmuseets arkiver i Sorgenfri, s7 af 24.

7 Skræp R, Tommerup 1925, Brev fra Lundagergårdens gårdejers fætter til inspektør Olrik, Nationalmuseets arkiver i Sorgenfri, dato ulæselig.

8 Skræp R, Tommerup 1926, Brev fra Lundagergårdens gårdejers fætter til inspektør Olrik, Nationalmuseets arkiver i Sorgenfri, 31/3-1925

Tolkning

Som det fremgår er de daterede suler i stuehuset sandsynligvis ikke fra gården i Lundager, men fra en bygning/gård i Tommerup og resultaterne fra disse prøver bringer derfor ikke oplysninger om stuehusets anlægsfase (se endvidere senere).

Sammenfatning

Resultaterne for de tre bygninger kan sammenfattes i et fælles dateringsdiagram, jf. diagram s. 8 samt grundplan bagerst i rapporten.

Én prøve, **4090t203**, adskiller sig tydeligt fra alle de andre. Den stammer fra et træ, som blev fældet ca. 1529-44. Årringskurven krydsdaterer med grundkurver fra det danske område samt Slesvig-Holsten. Det bedste resultat opnås med den jyske kurve (se tabel 3). Det er bemærkelsesværdigt, at den ikke krydsdaterer med den fynske referencekurve (t -værdi = 2, 79). Prøven er udtaget af en af sulerne i nordlængen. Denne sule er sat sammen af to stykker, og prøven er udtaget af den nederste del 1 – 1½ m. over gulvfladen. Den øverste halvdel stammer fra et træ, der blev fældet ca. 1725-30 (se senere). Ud fra et dateringsmæssigt synspunkt har den intet at gøre med de øvrige prøver. Det må dreje sig om et stykke genanvendt tømmer. På det foreliggende grundlag kan det ikke bestemmes, hvornår tømmerstykket er indsat i bygningen, eller hvor det stammer fra.

For de øvrige prøver viser diagrammet mindst fire fældningsfaser for de træer, hvorfra tømmeret stammer og dermed muligvis også dateringen af fire faser i gådens udvikling (vedr. fældnings- og anvendelsestidspunkt, se afsnit bagerst i rapporten).

”Første fase” (markeret med blå) omfatter seks prøver, som stammer fra træer, der er fældet ca. 1695-1700. Tre af prøverne er udtaget af suler, to fra stuehuset og én fra nordlængen (længst mod vest). De tre resterende prøver stammer alle fra tømmerstykker i nordlængen.

De skriftlige oplysninger vedrørende gådens anskaffelse og genopførelse på Frilandsmuseet viser, at tagkonstruktionen i stuehuset i 1924 nærmest var et spærtag. Iagttagelser kunne dog godtgøre, at denne længe tidligere havde haft sulekonstruktion i lighed med nordlængen og vestlængen. Ved genopførelsen bliver bygningen ”tilbageført” til sulekonstruktion og dertil anskaffes tømmer fra en anden gård med sulekonstruktion, som formentlig blev nedrevet omtrent samtidig med Lundagergård (jf. tidligere). Denne gård lå i Tommerup knap 20 km fra Lundager.

De to daterede suler i stuehuset stammer sandsynligvis fra denne nedrevne gård, i lighed med sulen i nordlængens vestligste rum, som også er blevet udskiftet i forbindelse med genopførelsen.

Da der også blev anskaffet andet tømmer fra den nedrevne gård, er det højst sandsynligt, at Lundagergårdens bindingsværktømmer er blevet suppleret med tømmer fra Tommerupgården.

På det foreliggende grundlag må det konkluderes, at denne fase *ikke* daterer opførelsen af hverken stuehuset eller nordlængen på Lundagergården, men derimod sandsynligvis opførelsen af en bygning i Tommerup. Det skal bemærkes, at der ikke er udtaget prøver tømmer fra bindingsværket i stuehuset, og en nærmere datering af opførelsestidspunktet af stuehuset (boligen) vil fordre yderligere prøveindsamling i bygningen.

Anden fase (markeret med gul) omfatter syv prøver, som stammer fra træer, der er fældet ca. 1725-30.

Fem af prøverne stammer fra tømmer i nordlængen, heraf er tre udtaget fra suler og to fra vægkonstruktioner. Fældningstidspunktet for træerne, hvorfra sulerne stammer, må angive opførelsestidspunktet for nordlængen.

De sidste to prøver stammer fra tømmer i vestlængens vægkonstruktion. Tømmeret er højst sandsynligvis genanvendt; de stammer muligvis fra nordlængen og kan være indsat i vestlængen i forbindelse med opførelsen af gården på Frilandsmuseet.

Tredje fase (markeret med grøn) omfatter seks prøver, som stammer fra træer, der er fældet ca. 1760-65.

Alle prøver er udtaget af tømmer i vestlængens ydervæg i længens nordligste rum.

Fjerde fase (markeret med rød) omfatter otte prøver, som stammer fra træer, der er fældet ca. 1785.

Syv af prøverne er udtaget af tømmer i vestlængen, heraf er to udtaget af længens suler. Fældningstidspunktet for træerne, hvorfra sulerne stammer, må angive opførelsestidspunktet for vestlængen i dens nuværende udformning; tømmeret, som stammer fra træer, der er fældet 20-25 år tidligere (grøn fase) hører sandsynligvis til en tidligere bygning.

Den sidste prøve fra denne fase er udtaget af et tømmerstykke i nordlængen og kan muligvis datere længens udvidelse mod nord.

Årringskurverne for 22 af de daterede prøver er sammenregnet til en middelkurve (4090i001) på 228 år, som dækker perioden 1558-1785 (jf. tabel 4).

Tabel 1: Relativ datering for prøver fra Vestlængen.

Synkroniserings matrix, t-værdier

\ = overlap < 15 years

- = t-values less than 0.00

* = empty triangle

Filenames	4090	4090	4090	4090	4090	4090	4090	4090	4090	4090	4090	4090	4090	4090	4090
	1019	1029	1039	1040	1059	1069	1079	1089	1099	1109	1119	1129	1139	1209	1219
40901019	*	3.10	2.11	15.32	4.84	4.61	1.20	1.01	5.13	7.26	3.76	11.54	5.79	5.38	2.03
40901029	*	*	3.53	1.69	8.57	7.85	10.55	6.29	6.52	1.78	4.24	5.79	2.21	2.56	2.40
40901039	*	*	*	1.25	3.66	5.65	4.40	4.45	5.45	2.63	4.59	2.43	0.90	\	\
40901049	*	*	*	*	3.40	3.67	0.20	0.79	3.79	6.92	1.47	8.06	4.33	4.12	2.50
40901059	*	*	*	*	*	7.70	7.43	8.33	13.21	3.76	4.83	7.57	4.88	\	1.43
40901069	*	*	*	*	*	*	6.05	3.83	6.90	4.71	3.77	5.72	4.38	2.09	1.63
40901079	*	*	*	*	*	*	*	9.17	6.29	1.65	4.48	3.37	1.96	\	1.60
40901089	*	*	*	*	*	*	*	*	5.74	1.40	5.14	3.67	\	\	\
40901099	*	*	*	*	*	*	*	*	*	3.39	4.92	6.53	4.22	\	0.61
40901109	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	2.20	7.07	13.21	3.35	2.43
40901119	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	5.06	\	\	\
40901129	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	5.71	4.63	4.11
40901139	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	3.24	1.85
40901209	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	1.92
40901219	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*

Tabel 2: Beregning af middelkurve, 40901m11, for prøver fra vestlængen.

New mean sequence made by Niels Bonde

Of type W 11 R dated AD 1558 to AD 1785 contains

- e:\fyn\lundager\40901029.d dated AD 1627 to AD 1760 of type R 22 N
- e:\fyn\lundager\40901039.d dated AD 1568 to AD 1728 of type R 0 ?
- e:\fyn\lundager\40901059.d dated AD 1586 to AD 1745 of type R 9 U
- e:\fyn\lundager\40901069.d dated AD 1656 to AD 1753 of type R 11 N
- e:\fyn\lundager\40901079.d dated AD 1615 to AD 1744 of type R 4 N
- e:\fyn\lundager\40901089.d dated AD 1582 to AD 1694 of type R 0 N
- e:\fyn\lundager\40901099.d dated AD 1558 to AD 1752 of type R 14 N
- e:\fyn\lundager\40901119.d dated AD 1591 to AD 1709 of type R 19 N
- e:\fyn\lundager\40901129.d dated AD 1638 to AD 1785 of type R 32 N
- e:\fyn\lundager\40901t01.d dated AD 1659 to AD 1775 of type R 0 U
- e:\fyn\lundager\40901t02.d dated AD 1680 to AD 1784 of type R 0 U

Tabel 3: Absolut datering for prøve 4090t203. Nordlænge. t-værdier.

Kurver	-	-	4090t203	
-	start	År	AD 1407	
-	år	Slut	AD 1528	
2x900001	AD 830	AD 1997	3.47	Sjælland NB
4i000013	AD 1341	AD 1777	2.79	FYN NB
5058m005	AD 1346	AD 1791	5.11	Gram Bro OHE
6m100001	AD 1322	AD 1776	4.18	East Jutland NB
8m100002	AD 1287	AD 1818	1.16	NORDJYLLAND KH
9m456781	109 BC	AD 1986	6.87	Jylland/Fyn NB
dm100003	AD 436	AD 1968	5.60	SCHL-HOLST.

Tabel 3: Absolut datering. Prøver fra nordlænge og bolig samt beregnede middelkurver. t-værdier.

Kurver	-	-	40901m11	4i000013	9m456784
			Lundager Vestl	FYN	Vestdanmark +Slesvig
-	start	år	AD 1558	AD 1341	109 BC
-	år	slut	AD 1785	AD 1777	AD 1986
Nordlænge					
40902019	AD 1669	AD 1719	9.22	9.63	2.82
40902079	AD 1590	AD 1691	6.36	8.19	6.03
40902089	AD 1620	AD 1691	6.09	7.89	4.66
40902099	AD 1685	AD 1766	5.40	2.36	5.10
40902119	AD 1638	AD 1724	7.24	8.76	6.73
40902279	AD 1615	AD 1649	6.14	4.97	3.32
40902289	AD 1608	AD 1648	5.82	5.80	3.18
4090t201	AD 1624	AD 1668	4.05	4.85	2.96
4090t202	AD 1678	AD 1721	4.97	6.42	3.01
4090t203	AD 1407	AD 1528	\	2.79	6.57
4090t204	AD 1673	AD 1713	4.51	4.86	1.38
Bolig					
40903019	AD 1639	AD 1681	3.19	4.46	3.46
40903029	AD 1613	AD 1679	4.96	6.08	5.42
Middelkurver					
40901m11	AD 1558	AD 1785		13.57	7.82
4090i001	AD 1558	AD 1785		15.45	8.20

Tabel 4: Beregnings af den samlede middelkurve 4090i001.

New mean sequence made by Niels Bonde
 Of type W 22 5 dated AD 1558 to AD 1785 contains

\40901100\40901029.d dated AD 1627 to AD 1760 of type R 22 N filtered
 \40901100\40901039.d dated AD 1568 to AD 1728 of type R 0 ? filtered
 \40901100\40901059.d dated AD 1586 to AD 1745 of type R 9 N filtered
 \40901100\40901069.d dated AD 1656 to AD 1753 of type R 11 N filtered
 \40901100\40901079.d dated AD 1615 to AD 1744 of type R 4 N filtered
 \40901100\40901089.d dated AD 1582 to AD 1694 of type R 0 N filtered
 \40901100\40901099.d dated AD 1558 to AD 1752 of type R 14 N filtered
 \40901100\40901119.d dated AD 1591 to AD 1709 of type R 19 N filtered
 \40901100\40901129.d dated AD 1638 to AD 1785 of type R 32 N filtered
 \40901100\40901209.d dated AD 1739 to AD 1771 of type R 8 N filtered
 \40901100\4090t101.d dated AD 1659 to AD 1775 of type R 0 N filtered
 \40901100\4090t102.d dated AD 1680 to AD 1784 of type R 28 N filtered
 \40902100\40902019.d dated AD 1669 to AD 1719 of type R 8 N filtered
 \40902100\40902079.d dated AD 1590 to AD 1691 of type R 0 ? filtered
 \40902100\40902089.d dated AD 1620 to AD 1691 of type R 16 N filtered
 \40902100\40902099.d dated AD 1685 to AD 1766 of type R 0 ? filtered
 \40902100\40902119.d dated AD 1638 to AD 1724 of type R 24 N filtered
 \40902100\40902279.d dated AD 1615 to AD 1649 of type R 0 N filtered
 \40902100\4090t201.d dated AD 1624 to AD 1668 of type R 4 N filtered
 \40902100\4090t202.d dated AD 1678 to AD 1721 of type R 10 N filtered
 \40903100\40903019.d dated AD 1639 to AD 1681 of type R 5 N filtered
 \40903100\40903029.d dated AD 1613 to AD 1679 of type R 10 N filtered

Katalog over undersøgte prøver

VESTLÆNGEN

- Prøvenummer:** 40901019
Tittel: A8364 Lundager 101a+101b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rum 5, tverrvegg mot port. Prøve fra innv.side i toppsvill ca 1 m til venstre for sule. Boring i splint.
Måledata: 116 målte årringer
 Datert 1659 e.Kr. til 1774 e.Kr.
 12 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 139.42 cmm
 Sensitivitet 0.20
 Tolkning 1780-92 e.Kr.
OBS 4 års cyklus
- Prøvenummer:** 40901029
Tittel: A8364 Lundager 102c+102d
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 5, stolpe i fasadevegg mot vei. Prøve fra innv.side i 1. stolpe etter tverrvegg mot port mellom losholt og toppsvill. Boring i splint.
Måledata: 134 målte årringer.
 Datert 1627 e.Kr. til 1760 e.Kr.
 22 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 90.37 cmm
 Sensitivitet 0.16
 Tolkning 1761-68 e.Kr.
- Prøvenummer:** 40901039
Tittel: A8364 Lundager 103d+103e
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 5, stolpe i fasadevegg mot vei. Prøve fra innv.side i 2. stolpe etter tverrvegg mot port, mellom losholt og bunnsvill. Boring i splint.
Måledata: 161 målte årringer
 Datert 1568 e.Kr. til 1728 e.Kr.
 0 splintår men mulig kjerne/splintgrense
 Gjennomsnittl. årringsbredde 107.6 cmm
 Sensitivitet 0.18
 Tolkning 1743-58 e.Kr.?
- Prøvenummer:** 40901049
Tittel: A8364 Lundager 104a+104b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Tverrvegg mellom rom 5 og 6. Prøve fra rom 5 i øvre skråstiver til venstre for sule. Boring i splint.
Måledata: 103 målte årringer
 Datert 1673 e.Kr. til 1775 e.Kr.
 15 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 136.9 cmm
 Sensitivitet 0.20
 Tolkning 1780-92 e.Kr.
OBS 4 års cyklus

Prøvenummer: 40901059
Tittel: A8364 Lundager 105a+105b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 5, stolpe i fasadevegg mot vei. Prøve fra innv.side i 3. stolpe etter tverrvegg mot port mellom losholt og toppsvill. Boring i splint.

Måledata: 160 målte årringer
 Datert 1586 e.Kr. til 1745 e.Kr.
 9 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 82.62 cmm
 Sensitivitet 0.19
 Tolkning 1751-66 e.Kr.

Prøvenummer: 40901069
Tittel: A8364 Lundager 106a+106b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 5, stolpe i fasadevegg mot vei. Prøve fra innv.side i 4. stolpe etter tverrvegg mot port, mellom losholt og toppsvill. Boring i splint.

Måledata: 98 målte årringer
 Datert 1656 e.Kr. til 1753 e.Kr.
 11 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 149.7 cmm
 Sensitivitet 0.13
 Tolkning 1757-72 e.Kr.

Prøvenummer: 40901079
Tittel: A8364 Lundager 107a+107b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 5, stolpe i fasadevegg mot vei. Prøve fra innv.side i 5. stolpe etter tverrvegg mot port mellom losholt og toppsvill. Boring i splint.

Måledata: 130 målte årringer
 Datert 1615 e.Kr. til 1744 e.Kr.
 4 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 115.9 cmm
 Sensitivitet 0.16
 Tolkning 1755-70 e.Kr.

Prøvenummer: 40901089
Tittel: A8364 Lundager 108a+108b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 6, stolpe i fasadevegg mot vei. Prøve fra innv.side i stolpe til venstre for vindu mellom losholt og toppsvill. Boring i splint.

Måledata: 113 målte årringer
 Datert 1582 e.Kr. til 1694 e.Kr.
 0 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 146.2 cmm
 Sensitivitet 0.18
 Tolkning, etter 1710 e.Kr.

Prøvenummer: 40901099
Tittel: A8364 Lundager 109a+109b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 6, stolpe i fasadevegg mot vei. Prøve fra innv.side i hjørnestolpe i tverrveggen mot rom 5. Prøve mellom losholt og toppsvill. Boring i splint.

Måledata: 195 målte årringer

Datert 1558 e.Kr. til 1752 e.Kr.
 14 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 84.61 cmm
 Sensitivitet 0.14
 Tolkning 1753-68 e.Kr.

Prøvenummer: 40901109
Tittel: A8364 Lundager 110a+110b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 7, losholt i fasadevegg mot gård. Prøve fra innv.side i underkant losholt til venstre for dør. Boring i splint
Måledata: 105 målte årringer
 Datert 1680 e.Kr. til 1784 e.Kr.
 28 splintår og ingen bark surface
 Gjennomsnittl. årringsbredde 152.1 cmm
 Sensitivitet 0.21
 Tolkning 1785-86 e.Kr.
OBS 4 års cyklus

Prøvenummer: 40901119
Tittel: A8364 Lundager 111a+111b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 7, stolpe i tverrvegg mot rom 8. Prøve i stolpe til venstre for sule mellom losholt og toppsvill. Flere umotiverte plugghuller indikerer muligens gjenbruk.
 Boring i splint.
Måledata: 119 målte årringer
 Datert 1591 e.Kr. til 1709 e.Kr.
 19 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 127.5 cmm
 Sensitivitet 0.18
 Tolkning 1710-20 e.Kr.

Prøvenummer: 40901129
Tittel: A8364 Lundager 112a+112b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 8, losholt i fasadevegg mot gården. Prøve fra innv. side i underkant losholt til høyre for dør.
 Boring i splint
Måledata: 148 målte årringer
 Datert 1638 e.Kr. til 1785 e.Kr.
 32 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 76.62 cmm
 Sensitivitet 0.18
 Tolkning 1785 e.Kr.
OBS 4 års cyklus

Prøvenummer: 40901139
Tittel: A8364 Lundager 113a+113b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 5, tverrvegg mot port. Prøve fra innv.side i bunnsvill ca 1 m til venstre for sule. Boring i splint.
Måledata: 83 målte årringer
 Datert 1702 e.Kr. til 1784 e.Kr.
 27 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 136.6 cmm
 Sensitivitet 0.22
 Tolkning 1785-87 e.Kr.
OBS 4 års cyklus

Prøvenummer: 40901209
Tittel: A8364 Lundager 120a+120b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 8, tverrvegg mellom rom 7 og 8. Prøve i sule. Boring i splint.
Måledata: 33 målte årringer
 Datert 1739 e.Kr. til 1771 e.Kr.
 8 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 257.9 cmm
 Sensitivitet 0.30
 Tolkning 1778-93 e.Kr.

Prøvenummer: 40901219
Tittel: A8364 Lundager 121a+121b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 5, tverrvegg mellom rom 5 og 6. Prøve i sule. Boring i splint.
Måledata: 49 målte årringer
 Datert 1728 til 1776
 10 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 193.3 cmm
 Sensitivitet 0.27
 Tolkning 1781-96 e.Kr.

Prøvenummer: 40901221
Tittel: A8364 Lundager 122a+122b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 5, tverrvegg mellom rom 5 og 6. Prøve i skråstiver over toppsvill til venstre for sule. Boring i splint.
Måledata: 40 målte årringer
 Udatert; relativ datering - 0 til 39
 Ingen splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 277.4 cmm
 Sensitivitet 0.19

Prøvenummer: 40901222
Tittel: A8364 Lundager 122c+122d
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 5, tverrvegg mellom rom 5 og 6. Prøve i skråstiver over toppsvill mot gårdsiden. Boring i splint.
Måledata: 27 målte årringer
 Udatert; relativ datering - 0 til 26
 Ingen splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 288.5 cmm
 Sensitivitet 0.27

Prøvenummer: 40901239
Tittel: A8364 Lundager 123a+123b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 5, tverrvegg mot port. Prøve i sule. Boring i splint.
Måledata: 57 målte årringer
 Udatert; relativ datering - 0 til 56
 11 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 246.3 cmm
 Sensitivitet 0.29

Prøvenummer: 4090124
Tittel: A8364 Lundager
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 7, tverrvegg mot rom 6. Prøve i sule. Boring i splint.
Måledata: 25 årringer, prøve ikke målt; prøven inneholder for få årringer.

Prøvenummer: 4090125
Tittel: A8364 Lundager
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 8, tverrvegg mot rom 7.
 Prøve i sule. Boring i splint. Se prøve 40901209
Måledata: 25 årringer, prøve ikke målt;
 prøven inneholder for få årringer.

Prøvenummer: 4090t101
Tittel: A8364 Lundager 1019+1049
Prøvebeskrivelse: Trekurve for to prøver hvis sammenfall i
 årringsmønsteret tilsier at de med stor
 sannsynlighet stammer fra det samme tre.
Måledata: 117 målte årringer
 Datert 1659 e.Kr. til 1775 e.Kr.
 14 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 142.4 cmm
 Sensitivitet 0.20
 Tolkning 1780-92 e.Kr.
OBS 4 års cyklus

Prøvenummer: 4090t102
Tittel: A8364 Lundager 1109+1139
Prøvebeskrivelse: Trekurve for to prøver hvis sammenfall i
 årringsmønsteret tilsier at de med stor
 sannsynlighet stammer fra det samme tre.
Måledata: 105 målte årringer
 Datert 1680 e.Kr. til 1784 e.Kr.
 28 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 155.9 cmm
 Sensitivitet 0.22
 Tolkning 1785-86 e.Kr.
OBS 4 års cyklus

Prøvenummer: 40901m11
Tittel: A8364 Lundager plasskronologi
Prøvebeskrivelse: Gjennomsnittskurve for vestlængen.
Måledata: 228 målte årringer fra 13 (11) prøver
 Datert 1558 e.Kr. til 1785 e.Kr.
 Gjennomsnittl. årringsbredde 115.9 cmm
 Sensitivitet 0.14
OBS 4 års cyklus

NORDLÆNGEN

- Prøvenummer:** 40902019
Tittel: A8364 Lundager 201a+201b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 1, tverrvegg mot rom 2. Prøve i sule mellom losholt og bunnsvill. Boring i splint.
Måledata: 51 målte årringer
 Datert 1669 e.Kr. til 1719 e.Kr.
 8 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 252.59 cmm
 Sensitivitet 0.25
 Tolkning 1726-41 e.Kr.
- Prøvenummer:** 40902061
Tittel: A8364 Lundagergården 206a+206b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 2, tverrvegg mot rom 1. Prøve i stolpe til høyre for sule mellom losholt og toppsvill. Boring i splint.
Måledata: 88 målte årringer
 Udatert; relativ datering - 0 til 87
 0 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 99.39 cmm
 Sensitivitet 0.32
OBS 4 års cyklus
- Prøvenummer:** 40902062
Tittel: A8364 Lundager 206y+206z
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 2, tverrvegg mot rom 1. Prøve i stolpe til høyre for sule mellom losholt og toppsvill. Boring i splint.
Måledata: 53 målte årringer
 Udatert; relativ datering - 0 til 52
 0 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 60.32 cmm
 Sensitivitet 0.22
- Prøvenummer:** 40902079
Tittel: A8364 Lundager 207a+207b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 2, fasadevegg mot gård. Prøve fra innv. side i første stolpe etter tverrvegg mot rom 1. Prøven tatt mellom bunnsvill og losholt. Boring i splint.
Måledata: 102 målte årringer
 Datert 1590 e.Kr. til 1691 e.Kr.
 0 splintår men mulig kjerne/splintgrense
 Gjennomsnittl. årringsbredde 138.70 cmm
 Sensitivitet 0.17
 Tolkning etter 1706-21 e.Kr.
- Prøvenummer:** 40902089
Tittel: A8364 Lundager 208a+208b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 3, prøve i tverrvegg mot rom 2. Prøven tatt i skråstiver inne ved hjørnestolpe mot gården. Boring i splint.
Måledata: 72 målte årringer
 Datert 1620 e.Kr. til 1691 e.Kr.
 16 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 161.44 cmm
 Sensitivitet 0.19

Tolkning 1692-1705 e.Kr.
Prøvenummer: 40902099
Tittel: A8364 Lundager 209c+209d
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 2, prøve i tverrvegg mot rom 3. Prøve fra losholt mellom ytterfasadens to hjørnestolper. Boring i splint.
Måledata: 82 målte årringer
 Datert 1685 e.Kr. til 1766 e.Kr.
 0 splintår men mulig kjerne/splintgrense
 Gjennomsnittl. årringsbredde 107.70 cmm
 Sensitivitet 0.18
 Tolkning etter 1781-96 e.Kr.

Prøvenummer: 40902109
Tittel: A8364 Lundager 210a+210b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 1, prøve i sulen som er plassert i fasade mot portrom. Flere umotiverte plugghuller og uttappinger indikerer muligens gjenbruk. Boring i splint.
Måledata: 43 målte årringer
 Udatert; relativ datering - 0 til 42
 3 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 316.05 cmm
 Sensitivitet 0.27

Prøvenummer: 40902119
Tittel: A8364 Lundager 211x+211y
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 3, prøve i tverrvegg mot rom 4. Prøve fra stolpe til venstre for sule mellom losholt og toppsvill. Boring i splint.
Måledata: 87 målte årringer
 Datert 1638 e.Kr. til 1724 e.Kr.
 24 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 135.36 cmm
 Sensitivitet 0.18
 Tolkning 1725-30 e.Kr.

Prøvenummer: 4090222
Tittel: A8364 Lundager
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 1, prøve i sulen som er plassert i fasade mot portrom. Flere umotiverte plugghuller og uttappinger indikerer muligens gjenbruk. Boring i splint.
Måledata: 20 årringer, prøve ikke målt;
 prøven inneholder for få årringer.

Prøvenummer: 4090226
Tittel: A8364 Lundager
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 4, prøve i sulen som er plassert midt i rommet. Flere umotiverte plugghuller og uttappinger indikerer muligens gjenbruk.
 Boring i splint.
Måledata: 23 årringer, prøve ikke målt;
 prøven inneholder for få årringer.

Prøvenummer: 40902279
Tittel: A8364 Lundager 227a+227b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 2, fasade mot gården. Prøve i siste stolpe før tverrvegg mot rom 3. Prøve

Måledata: mellom losholt og bunnsvill. Boring i splint.
 35 målte årringer
 Datert 1615 e.Kr. til 1649 e.Kr.
 0 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 137.29 cmm
 Sensitivitet 0.19
 Tolkning etter 1683 e.Kr.

Prøvenummer: 40902289
Tittel: A8364 Lundager 2281+2282
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 3, tverrvegg mot rom 2.
 Prøve i losholt ved 4.tavle fra gården. Mangler prøvemateriale for 15 år i midterpartiet.
 Boring i splint.

Måledata: 72 målte årringer
 Datert 1608 e.Kr. til 1694 e.Kr.
 21 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 121 / 220 cmm
 Sensitivitet 0.15 / 0.21
 Tolkning 1695-1703 e.Kr.

Prøvenummer: 4090229
Tittel: A8364 Lundager
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 3, tverrvegg mot rom 4.
 Prøve i stolpe til høyre for sule mellom losholt og toppsvill. Boring i splint.

Måledata: 18 årringer, prøve ikke målt;
 prøven inneholder for få årringer.

Prøvenummer: 4090t201
Tittel: A8364 Lundager 2209+2219
Prøvebeskrivelse: Boreprøver i eik. Rom 1, frittstående sule midt i rommet, prøvested ca. 1 m over gulv. Trekurve for to boreprøver tatt fra det samme tømmer. Flere umotiverte plugghuller og uttappinger indikerer muligens gjenbruk. Boring i splint.

Måledata: 45 målte årringer
 Datert 1624 e.Kr. til 1668 e.Kr.
 4 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 241.91 cmm
 Sensitivitet 0.24
 Tolkning 1679-94 e.Kr.

Prøvenummer: 4090t202
Tittel: A8364 Lundager 2249+2259
Prøvebeskrivelse: Boreprøver i eik. Rom 3, tverrvegg mot rom 4.
 Prøve i sule mellom losholt og toppsvill.
 Trekurve for to boreprøver tatt fra det samme tømmer. Boring i splint.

Måledata: 44 målte årringer
 Datert 1678 e.Kr. til 1721 e.Kr.
 10 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 252.20 cmm
 Sensitivitet 0.18
 Tolkning 1726-41 e.Kr.

Prøvenummer: 4090t203
Tittel: A8364 Lundager 2022+2039+2049
Prøvebeskrivelse: Boreprøver i eik. Rom 2 og 3, tverrvegg mellom

rommene. Prøve i sule, nederste del tømmer.
Trekurve for tre boreprøver uttatt fra det samme
tømmer. Umotiverte plugghuller indikerer muligens
gjenbruk. Boring i splint.

Måledata:

122 målte årringer
Datert 1407 e.Kr. til 1528 e.Kr.
14 splintår og ingen bark
Gjennomsnittl. årringsbredde 126.36 cmm
Sensitivitet 0.13
Tolkning 1529-44 e.Kr.

Prøvenummer:

4090t204

Tittel:

A8364 Lundager 2021+2239

Prøvebeskrivelse:

Boreprøver i eik. Rom 2 og 3, tverrvegg mellom
rommene. Prøve i sule, øverste del tømmer.
Trekurve for to boreprøver uttatt fra det samme
tømmer. Boring i splint.

Måledata:

41 målte årringer
Datert 1673 e.Kr. til 1713 e.Kr.
20 splintår og ingen bark
Gjennomsnittl. årringsbredde 200,8 cmm
Sensitivitet 0,26
Tolkning 1714-23 e.Kr.

BOLIG (Stuehus)

- Prøvenummer:** 40903019
Tittel: A8364 Lundager 301a+301b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Stuehus, prøve i sydligste sule. Prøven er tatt på loftsrommet. Boring i splint
Måledata: 43 målte årringer
 Datert 1639 e.Kr. til 1681 e.Kr.
 5 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 366.70 cmm
 Sensitivitet 0.20
 Tolkning 1691-1706 e.Kr.
- Prøvenummer:** 40903029
Tittel: A8364 Lundager 302a+302b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Stuehus, prøve i sule ved skorsten. Nummer to fra syd. Prøven er tatt på loftsrommet. Boring i splint
Måledata: 67 målte årringer
 Datert 1613 e.Kr. til 1679 e.Kr.
 10 splintår og ingen bark
 Gjennomsnittl. årringsbredde 276.57 cmm
 Sensitivitet 0.20
 Tolkning 1684-99 e.Kr.
- Prøvenummer:** 40903039
Tittel: A8364 Lundager 303a+303b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Stuehus, prøve i sule ved korshus. Nummer tre fra syd. Prøven er tatt på loftsrommet. Boring i splint
Måledata: 42 målte årringer
 Udatert; relativ datering - 1 til 42
 6 splintår og ingen barkt
 Gjennomsnittl. årringsbredde 263.50 cmm
 Sensitivitet 0.18
- Prøvenummer:** 4090304
Tittel: A8364 Lundager
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Storstue lengst nord i stuehus, prøve i sule. Sule nummer fire fra syd, plassert i tverrvegg mot nordfløyen. Prøven er tatt fra loftsrommet i øverste del tømmer. Boring i splint
Måledata: 25 årringer, prøve ikke målt;
 prøven inneholder for få årringer.
- Prøvenummer:** 40902059
Tittel: A8364 Lundager 205a+205b
Prøvebeskrivelse: Boreprøve i eik. Rom 4, prøve i sule i tverrvegg mot stuehus. Sule nummer fire fra syd. Prøven er tatt fra rom 4 i nederste del tømmer.
 Boring i splint.
Måledata: 39 målte årringer
 Udatert; relativ datering - 0 til 38
 0 splintår men mulig kjerne/splintgrense
 Gjennomsnittl. årringsbredde 230.79 cmm
 Sensitivitet 0.47

Generelt om dendrokronologiske undersøgelser på Nationalmuseet

Rapporten omfatter alle undersøgte prøver (daterede og udaterede). Der gives en summarisk redegørelse, efterfulgt af en kort karakteristik af hver enkelt prøve.

Ved daterede prøver oplyses det tidsspand, som de bevarede årringe dækker, samt træets fældningstidspunkt.

Hvis der er bark bevaret på prøven, eller hvis det er muligt, at fastslå om barkringen er bevaret, er det endvidere angivet, om træet er fældet om vinteren eller om sommeren. Barkringen er den sidst dannede årring i træets levetid og ligger umiddelbart under barken. Ved vinterfældning er barkringen færdigdannet, og træet må være fældet uden for vækstsæsonen, dvs. i oktober-april, mens sommerfældning angiver, at barkringen ikke er færdigdannet, og at træet er fældet i vækstsæsonen, maj-september.

Fældningstidspunkt - anvendelsestidspunkt - datering!

En dendrokronologisk dateringsundersøgelse giver oplysning om dannelsesstidspunktet for de undersøgte årringe, samt hvornår træet blev fældet. Alle undersøgelser viser, at under normale omstændigheder blev træet anvendt kort tid efter fældningen.

Det er f.eks. muligt at sammenligne dendrokronologiske og kulturhistoriske (skriftlige kilder, inskriptioner o.l.) dateringer. En undersøgelse som Hamborg Universitet har udført på knap 200 malerier på egetræspaneler, hvor kunstneren har signeret og dateret maleriet, viste, at der sjældent er gået mere end 5 år mellem fældningen af træet og fremstillingen af maleriet. Disse resultater understøttes af tilsvarende sammenligninger udført på bygningstømmer i Danmark. Ofte viser det sig, at fældningsår er sammenfaldende med anvendelsesår.

Spørgsmålet om lagring kan også besvares ud fra iagttagelser på de bevarede træstykker. Ved lagring af træ er det vigtigt at få fjernet bark og den yderste bløde del (splinten), som er udsat for insekt- og rådangreb. Findes der derfor bark og intakt splintved på jordgravede stolper o.l., tyder det på, at de ikke har ligget ret længe, før de blev anvendt. Endvidere vil der, som følge af skrumpning under tørringen, uvægerligt opstå radiale sprækker (tørkeridser) i nyfældet træ, hvis det lagres i længere tid. Når træet derefter graves ned, fyldes disse sprækker med jord, hvorved de bliver let genkendelige, når træet senere undersøges. Mangler de, er det tegn på, at tømmeret er nedgravet i "frisk" tilstand.

En del formforandringer, som først kan være indtruffet efter træets forarbejdning, viser, at tømmeret er bearbejdet i saftfrisk tilstand. F.eks.

det rombiske tørkesvind i tværsnittet ved kvarttømmer, som oprindelig var fremstillet retvinklet. Dette kan ofte iagttages ved tømmer i tagkonstruktioner.

Træ og i særlig grad egetræ lader sig nemmest bearbejde med håndværktøj (økser, kiler mm) i frisk tilstand. Efter flere års udtørring bliver egetræ så hårdt, at der ofte må maskindrevet værktøj til for at skære det igennem. Gennem hele vor forhistorie var kiler, skovøksen, bredbilen, stødøksen og skarøksen tømmerens vigtigste arbejdsredskaber. Værktøjsspor fra disse redskaber viser tydeligt, at træet er bearbejdet kort tid efter fældningen. For fortidens håndværkere har det ikke været et spørgsmål om at bruge vellagret tømmer, man at få træ, som specielt var velegnet til den opgave, de stod over for.

En datering af én enkelt prøve giver ikke en sikker datering af et helt bygningsværk (det være sig kirke, hus, borg, skib o.l.). Der kan være tale om genbrug, reparation etc. Har man derimod mange prøver fra den samme konstruktion, hvor den dendrokronologiske undersøgelse viser, at de har samme fældningstidspunkt, er der stor sandsynlighed for, at træerne er fældet ad hoc og anvendt med det samme. Endvidere er der mulighed for at tage hensyn til eventuelt genbrug af tømmer, reparationer, byggefaser og lignende.

Beregning af fældningstidspunkt

Muligheden for at opnå en præcis angivelse af fældningstidspunktet for egetræ afhænger af, om der er bark eller splintved bevaret på prøverne.

Splintveddet findes lige under barken og omfatter træets sidstdannede årringe. Hvis der er bark eller barkkant tilstede, betyder det, at barkringen er bevaret, og fældningstidspunktet kan derfor angives præcist. Er kun en del af splintveddet bevaret på prøven, kan fældningstidspunktet beregnes med stor nøjagtighed, idet det manglende antal årringe i splintveddet kan beregnes i de fleste tilfælde. Kan overgangen mellem kerne- og splintved konstateres, er det muligt at angive et omtrentligt tidspunkt, hvor fældningstidspunktet vil ligge, selvom intet af splintveddet er bevaret. Endelig kan både splintveddet og en del af kerneveddet mangle. I dette tilfælde er det kun muligt at angive det tidligst mulige fældningstidspunkt.

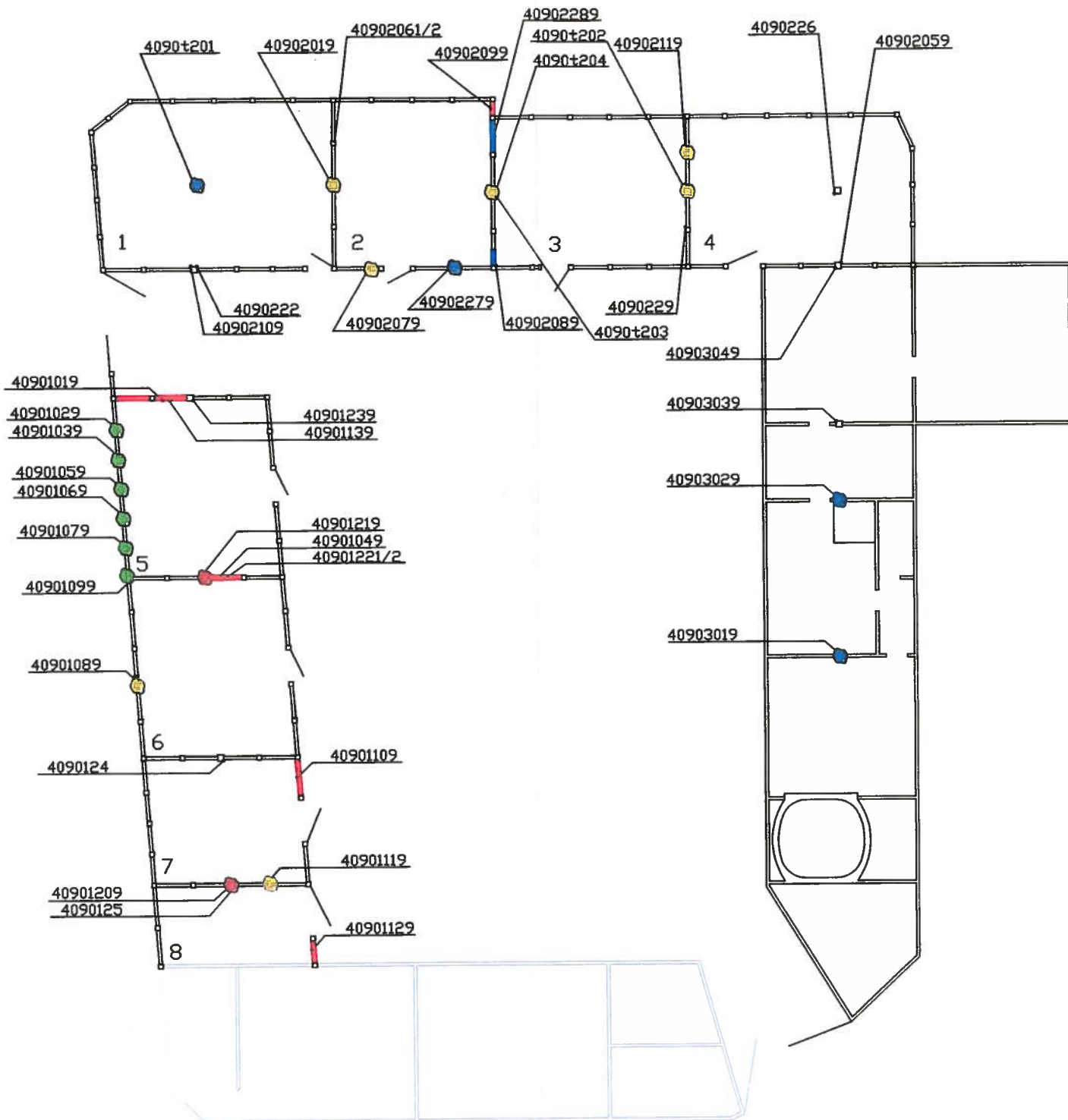
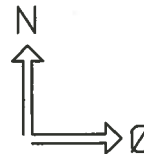
Til beregning af fældningstidspunktet anvendes en "splintstatistik" udarbejdet på grundlag af empiriske undersøgelser.

Der foreligger oversigter for egetræ fra Irland, England, Vesttyskland og Polen. Resultaterne varierer, men generelt gælder det, at jo større egenalder et egetræ har, jo flere årringe findes der i splintveddet, samt at "modne" egetræer (100-200 årige), som har vokset i Irland og England gennemsnitligt indeholder flere årringe (ca. 30) i splintveddet end træer, som har vokset i Vesteuropa (ca. 25), og at antallet af splintårringe aftager jo længere østpå, træerne har vokset (13-19 i Polen).

Publicering

Med mindre andet aftales forventes resultatet offentliggjort i anvendt i laboaratoriets dateringsoversigt. Indtil den foreligger kan der henvises til nærværende rapport.

- Fase 0, fældet omkring 1695-1700
- Fase 1, fældet omkring 1725-30
- Fase 2, fældet omkring 1760-65
- Fase 3, fældet omkring 1785

Sted: Nationalmuseet Frilandsmuseet, Sorgenfri	
Titel: Lundagergården	
Tegning: Plantegning	
Sign: Johnny	Mål: 1:200